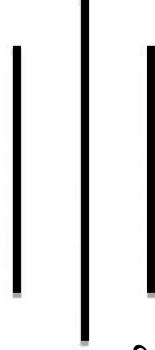
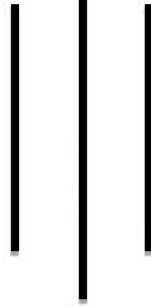

नुवाकोट जिल्ला बेलकोटगढी नगरपालिका वडा नं. ९ का
महिलाहरुको सामाजिक, आर्थिक अवस्थामा आएको परिवर्तन
एक समाजशास्त्रीय अध्ययन
२०७४

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक अध्ययन
संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको समाजशास्त्र विषयको आंशिक
आवश्यकता परिपूर्तिका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

प्रस्तुतकर्ता:

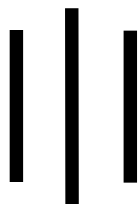
मञ्जु चौलागाई
रोल नं. ३९१

त्रि.वि.दर्ता नं.६-१-३८-१२३९-२००२
केन्द्रिय समाजशास्त्र विभाग
मानविकी तथा सामाजिक अध्ययन संकाय
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
किर्तिपुर, काठमाडौं

नुवाकोट जिल्ला बेलकोटगढी नगरपालिका वडा नं. ९ का
महिलाहरूको सामाजिक, आर्थिक अवस्थामा आएको परिवर्तन

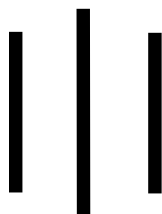
एक समाजशास्त्रीय अध्ययन

२०७४

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक अध्ययन
संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको समाजशास्त्र विषयको आंशिक
आवश्यकता परिपूर्तिका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

प्रस्तुतकर्ता:

मञ्जु चौलागाई

रोल नं. ३९१

त्रि.वि.दर्ता न.६-१-३८-१२३९-२००२

केन्द्रिय समाजशास्त्र विभाग

मानविकी तथा सामाजिक अध्ययन संकाय

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक अध्ययन संकाय
केन्द्रीय समाजशास्त्र विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालयद्वारा निर्धारित पाठ्यक्रम अनुसार समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको आंशिक आवश्यकता पूरा गर्नको निमित्त मेरो निर्देशनमा मञ्जु चौलागाईले “ नुवाकोट जिल्ला बेलकोटगढी नगरपालिका वडा नं. ९ का महिलाहरुको सामाजिक, आर्थिक अवस्थामा आएको परिवर्तन एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” शीर्षकको शोधपत्र तयार गरेको प्रमाणित गर्दै उक्त शोध पत्रको अन्तिम मूल्याङ्कनका लागि शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७४/१२/

.....

डा. मीना उप्रेती

(शोधपत्र निर्देशक)

मानविकी तथा सामाजिक अध्ययन संकाय

केन्द्रीय समाजशास्त्र विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाण्डौं

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक अध्ययन संकाय
केन्द्रीय समाजशास्त्र विभाग
कीर्तिपुर, काठमाण्डौ

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालयद्वारा निर्धारित पाठ्यक्रमअनुसार स्नातकोत्तर उपधिको आंशिक आवश्यकता पूरा गर्नको लागि मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र केन्द्रिय विभागकी छात्रा मञ्जु चौलागाईद्वारा गरिएको “नुवाकोट जिल्ला बेलकोटगढी नगरपालिका वडा नं. ९ का महिलाहरुको सामाजिक, आर्थिक अवस्थामा आएको परिवर्तन एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” विषयक शोधपत्र उपाधि प्राप्तिका लागि उपयुक्त भएकोले मूल्यांकन समितिद्वारा स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिती :

शोध निर्देशक

डा. मीना उप्रेती

.....

विभागीय प्रमुख

प्रा.डा.तुलसीराम पाण्डे

.....

बाह्य निरीक्षक

.....

.....

मिती :

कृतज्ञता ज्ञापन

“नुवाकोट जिल्ला बेलकोटगढी नगरपालिका वडा नं. ९ का महिलाहरुको सामाजिक, आर्थिक अवस्थामा आएको परिवर्तन एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” विषयक शोधपत्र समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको उपाधि प्राप्तीको आंशिक आवश्यकता पूरा गर्नका निम्ति तयार गरिएको छ । अनुसन्धान कार्य एक कठिन, गहन र संवेदनशील विषय हो । यो शोधकार्यलाई पूर्णता दिने क्रममा अनुसन्धानकर्ताको रूपमा मैले धेरै सहयोग प्राप्त गरेको छु ।

यस शोधपत्र तयार गर्नको लागि अमूल्य सुझाव दिएर मलाई निर्देशन दिँदै सहयोग गर्नु हुने मेरा आदरणीय गुरु सह-प्राध्यापक डा. **मीना उप्रेती** ज्युप्रति आभार व्यक्त गर्दछु । साथै शोधपत्र लेखन कार्यमा आफ्नो अति व्यस्तताको बावजुत पनि आफ्नो अमूल्य समय दिएर आवश्यक मार्गदर्शन दिनु हुनाका साथै मलाई सधैं अगाडि बढ्नका लागि प्रेरित गर्नुहुने समाजशास्त्र । मानवशास्त्र विभागका विभागीय प्रमुख मेरा आदरणीय गुरु **प्रा.डा.तुलसीराम पाण्डे** प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

अनुसन्धानको क्रममा आवश्यक तथ्यांक संकलन कार्य गर्दा आफ्नो अमूल्य सुझाव दिनुका साथै सर्वेक्षणमा सहभागी हुनु भएका नुवाकोट जिल्लाको बेलकोटगढी नगरपालिका वडा नं. ९ का स्थानीय महिलाहरू सबैलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यसैगरि मेरो अध्ययनलाई स्नातकोत्तर तहसम्म पुऱ्याउन सधैं हौसला प्रदान गर्नु हुने निरन्तर उत्साहप्रद प्रेरणा दिनुहुने साथै सम्पूर्ण आर्थिक भार बहन गरिदिनुहुने श्रीमान् वासुदेव गजुरेल प्रति म सदा ऋणी रहनेछु । मेरो सम्पूर्ण अभिभावक जसले मलाई आफ्नो माया, सद्भाव तथा प्रेरणा प्रदान गरेर मेरो अध्ययनलाई स्नातकोत्तर तहसम्म पुऱ्याउन मद्दत गर्नुभयो । मेरो हरेक सफलताको श्रेय वहाँहरूनै हुनुहुन्छ । यसैगरि सम्पूर्ण महानुभावहरू जसले मेरो अध्ययनको क्रममा सहयोग गर्नु भएको छ, वहाँहरूको नामावली यहाँ उल्लेख गर्न नसकिए पनि म हृदयदेखि नै उहाँहरूप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

अन्त्यमा मेरो यस शोधपत्र तयार गर्नमा उत्प्रेरणा जगाइदिने, अमूल्य सुझाव दिने तथा अध्ययन सामग्री जुटाउनमा सहयोग गर्नुहुने साथी गीता शर्मा लगायत सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मञ्जु चौलागाईं

२०७४ चैत्र

विषयसूची

सिफारिस पत्र	i
स्विकृती पत्र	ii
कृतज्ञता ज्ञापन	iii
विषय सूची	iv-vi
अध्याय - १ परिचय	१-१०
१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याको कथन	६
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	८
१.४ अनुसन्धानको महत्व	८
१.५ अवधारणात्मक ढाँचा	९
अध्याय - २ पूर्व अध्ययनको पुनरावलोकन	११-१९
२.१ महिलाका सावल तथा मुद्दाहरु सम्बन्धि साहित्यको समिक्षा	११
२.१.१ महिला र उमेर	१२
२.१.२ महिला र विवाह	१२
२.१.३ महिला र शिक्षा	१३
२.१.४ महिला र सामाजिक भेद भाव	१४
२.१.५ महिला र स्वास्थ्य	१५
२.१.६ महिला र कृषि	१५
२.१.७ महिला र निर्णय प्रक्रिया	१६
२.१.८. महिला र नागरिक ऐन	१६
२.१.९ महिला र अर्थव्यवस्था	१८

२.१.१०. महिला सशक्तिकरण	१९
अध्याय - ३ अध्ययन विधि	२०-२२
३.१ अध्ययन क्षेत्र छनौटको तार्किक आधार	२०
३.२ अनुसन्धान ढाँचा	२०
३.३ समग्रता र नमूना आकार	२०
३.४ तथ्याङ्क संकलनको स्रोत तथा प्रकृति	२०
३.५ तथ्याङ्क संकलन पद्धति	२१
३.५.१ अन्तरवार्ता	२१
३.५.२ अवलोकन	२१
३.५.३ विषयवस्तु विश्लेषण	२२
३.५.४ प्रमुख पात्रहरूसँग अन्तरवार्ता	२२
३.६ तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विश्लेषण	२२
३.७ तथ्याङ्कको वैधता र विश्वसनीयता	२२
३.८ अध्ययनको सिमा	२२
अध्याय ४-सहभागीहरूको सामाजिक आर्थिक विशेषता	२३-३९
४.१.१ जातिगत आधारमा महिलाको जनसांख्यिक विवरण	२३
४.१.२ उमेरको आधारमा जनसंख्याको विवरण	२४
४.१.३ धर्मको आधारमा जनसंख्याको विवरण	२५
४.१.४ भाषाको आधारमा जनसंख्याको विवरण	२५
४.१.५ शिक्षाको आधारमा महिलाको विवरण	२६
४.१.६ महिलाहरूको शिक्षा प्रभावकारी कसरी बनाउने भन्ने	
विषयप्रतिको धारणा सम्बन्धि विवरण	२७
४.१.७ परिवारको मुख्य आम्दानीको आधारमा महिलाका परिवारको विवरण	२७
४.१.८ जमिनको स्वामित्वको आधारमा महिलाको विवरण	२८
४.१.९ महिलाहरूसँग दाइजो वा पेवा को आधारमा महिलाको विवरण	२९

४.१.१० वैवाहिक अवस्थाको आधारमा जनसंख्याको विवरण	३०
४.१.११ विवाहका वारेमा निर्णयको आधारमा महिलाको विवरण	३१
४.१.१२ सहभागीमा छोरीको विवाहका प्रतिको दृष्टिकोणको आधारमा महिलाको विवरण	३२
४.१.१३ पारिवारिक संरचनाको आधारमा महिलाको विवरण	३३
४.१.१४ परिवारको आकारको आधारमा महिलाको विवरण	३३
४.१.१५ विकासका गतिविधि तथा सामाजिक संस्थामा महिलाको सहभागिताको विवरण	३४
४.१.१६ सामाजिक संस्थामा महिला र पुरुषलाई समान सहभागिता सम्बन्धमा महिलाहरूको विवरण	३६
४.१.१७ विवाहभन्दा पहिले श्रीमान्लाई देखे नदेखेको सम्बन्धमा महिलाहरूको विवरण	३६
४.१.१८ छोरा र छोरीप्रतिको धारणा सम्बन्धमा महिलाहरूको विवरण	३७
४.१.१९ छोरीलाई आमाबुबाको सम्पत्ति दिने सम्बन्धमा महिलाहरूको विवरण	३८
४.१.२० आफ्ना बच्चाको भविष्यको लागि दिइने महत्वको सम्बन्धमा महिलाहरूको विवरण	३८
४.१.२१. महिलाको आर्थिक सामाजिक जीवनमा सकारात्मक परिवर्तन सम्बन्धमा महिलाहरूको विवरण	३९
अध्याय ५-सारांस र निश्कर्ष	४०-४३
५.१ सारांस	४०
५.२ निश्कर्ष	४२
सन्दर्भ ग्रन्थसूचि	४३-४४